

13. maj 2026

UPA2026/176

Uunga siunnersuut: Meeqqat pisinnaatitaaffii pingaarnertut tunngavigalugit nuna tamakkerlugu imigassaq pillugu politikimik Kalaallit ineriartortitsisoqartariaqannginnersoq kiisalu inuit ataasiakkaat kiffaanngissuseqarnerisa aammalu meeqqanik illersuinissap akornanni oqimaaqatigiissitsilluni tamanna qanoq aaqqissuunneqartariaqarnersoq pillugu apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamik siunnersuut.

(Inatsisartuni ilaasortaq Nivi Rosing, Inuit Ataqatigiit)

Siumut sinnerlugu Inatsisartut ilaasortaataitaq Nivi Rosing Inuit Ataqatigiit apeqquteqaat aallaavigalugu oqallisissiaanut pingaarutilimmut qujanaq.

Oqallisissiamik saqqummiussiisup saqqummiussaa tassaavoq inuaqatigiinni avissaartuunnerujussuarmik pilersitsiviusartoq, imigassaq pillugu politikimut tunngasoq. Taannalu aamma meeqqat pisinnaatitaaffiitut inuaqatigiillu akisussaaffiitut tunngatillugu pingaarutilimmik oqallinnissamik saqqummiussaqrpoq.

Siumumiit aallaqqaasiullugu erseqqissassavarput Kalaallit Nunaanni meeqqat tamarmik toqqissimasumik peroriartornissaminut pisinnaatitaaffeqarnerat. Taamaattumik imigassamut politikimik oqallinneq inersimasut nammineq kiffaanngissuseqarnerannik kisimi tunnganngilaq, aammali meeqqat toqqissisimanissamut, paarineqarnissamut kiisalu nakuuserfiunngitsumik toqqissimasumillu inuuneqarnissamut pisinnaatitaaffeqarnerannut tunngalluni.

Imigassaq kinguaariit ingerlaneranni Kalaallit Nunaanni inunnut inuaqatigiinnullu annertuumik kinguneqartarsimavoq. Naak ilaqutariit amerlasuut toqqissimasumik aalajaatsumillu inuugaluartut, misissuisarnerit sulit takutippaat imigassamik ajornartorsiutit angerlarsimaffippassuarni annertuumik ajornartorsiutaasut. Inuaqatigiinnik misissuinerit ilaatigut takutippaat meeqqat ilaqutariit quliugaangata ilaqutariinni sisamani imigassamik ajornartorsiuteqartoqartartoq imaluunniit ajornartorsiuteqarsimasuusartut. Tamatuma saniatigut ilisimatusarnermi paasinernikuuvoq meeqqat angerlarsimaffinni imigassamik akuttunngitsumik ajornartorsiuteqarfiusuni peroriartorsimasut nakuuserfigineqarnissamut, sumiginnarneqarnissamut kinguaassiutitigullu innarlerneqarnissamut annertunerusumik aarlerinartorsiortartut.

Statens Institut for Folkesundhed misissuinerisa kingulliit takutippaat Kalaallit Nunaanni arnat 26,4 procentii angutillu 10,4 procentii meeraanermi kinguaassiutitigut innarlerneqarsimasut.

Misissuisarnerit aamma takutippaat meeqqat angerlarsimaffinni imigassamik akuttunngitsumik ajornartorsiuteqarfiusuni peroriartortut kinguaassiutitigut innarlerneqarnissamut marloriaammik amerlanerusumik aarlerinartorsiortut. Tamanna kisitsisaannaanngilaq. Tassaapput meeqqat inuusuttullu inuunerup sinnerani kingunerlutsitsisumik malitseqartartut.

Aamma ilisimavarput imigassaq angerlarsimaffinni nakuusernemi, imminut toquttarnemi, tarnikkut ajornartorsiutini ilaqtariillu avissaartuunnerini pequtaanerpaajusarteq. Tamatuma saniatigut ilisimavarput nalunaarutigineqartanngitsut aamma suli amerlaqisut. Meeqqat amerlasuut misigisaminnik oqaluttuarneq ajorput. Nakuusernerit sumiginnaanerillu amerlasuut nalunaarutigineqarlutillu nalunaarsorneqaneq ajorput. Taamaattumik nassuerutigisariaqarparput kisitsisit pigisatsinniit pissutsit piviusut suli ilaanni ajornerusut.

Oqaluttuarisaanermi kisitsisit takutippaat Kalaallit Nunaat nunanut allanut sanilliullugu suli annertuallaamik imigassartortarfiusarteq. Naak imigassartorneq 1980-kkunnili appariarsimagaluarteq, Siumumiit isumaqarpugut suli inuiaqatigiittut imigassartoriaaserput aqqinnissa pisussaaffigigipput.

1987-imi nunatsinni innuttaasut agguaqatigiisillu 22 literimik imigassartortarsimanerat OECD nalunaarusiaani takuneqarsinnaavoq maanna agguaqatigiisillu 7 liter missaani imigassartortoqartarteq aammalu Danmark-imut sanilliulluta imigassartornerunngitsugut. Tassami qallunaat agguaqatigiisillugu nunani avannarlerni imigassartornerpaajusut kisitsisit takutimassuk. Taamaattorliuna uagut kalaallit imigassartoriaaserput ajornartorsiutit annerit ilagigaat.

Tamatuma saniatigut ilaqtariinni inuiaqatigiinnilu ilaanni imigassartorneq piffissakkaartumik annertoorujussuusarpoq, tamannalu inuiaqatigiinnut kingunerlutsitsisarpoq – minnerunngitsumik meeqqanut inuusuttunullu.

Taamaattumik Siumumit isumaqarpugut Kalaallit Nunaat imigassamut ataatsimoortumik nunamut tamarmut atuuttumik politikimik suliaqarnissaa anguniarlugu sulissuteqartariaqarteq, tassani meeqqap pisariaqartitai meeqqallu pisinnaatitaaffii pingaarnerpaatinneqassallutik. Inuiaqatigiittut meeqqat inersimasut imigassamik atornerluinerisa kingunerisinnaasaannik illersornissaat akisussaaffigaarput. Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat pillugit Isumaqtatigiissutaat naapertorlugu meeqqap pitsaanerpaamik pineqarnissaa salliutinneqartussaavoq, tamannalu aamma imigassamut politikkitsinni takuneqarsinnaasariaqarpoq.

Siumumit aamma isumaqarpugut aqqiissutissat akisussaaffimmik inuttullu inuunermi atugassanik ataqqinninnermik tunngaveqartariaqartut. Imigassamut politikki inerteqquteqarnermik nakkutiginninnermillu kisimi tunngaveqarsinnaanngilaq. Piffissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu allanguinissaq kissaatigigutsigu pinaveersaartitsineq nukittunerusoq, katsorsaaniissamut periarfissat pitsaanerusut – katsorsaariaatsit nunatsinnut inuinnuullu tulluartut atornerisigut, ilaqtariinnut sammititaasumik tapersersuineq kiisalu meeqqat inuusuttullu angerlarsimaffinni ajornartorsiuteqarfiusuniittut siusinnerusukkut ikiorneqartarnissaat pisariaqartippagut. Ikiorsiissutit nunami tamarmi – aamma nunaqarfinni isorliunerusunilu – pissarsiarineqarsinnaasariaqarput.

Aamma Siumumiit isumaqarpugut inuiaqatigiittut atornerluinerimut tunngatillugu nipangiussisarneq unitsikkiartuaartariaqaripput suli. Meeqqat amerlavallaat suli nammineq pisuunermik, kannigusunnermik toqqissisimanannginnermillu misigisaqarlutik peroriartorput. Meeqqat ataasiakkaat inersimasut ajornartorsiutaannik kisimiillutik nammattariaqanngillat. Taamaattumik atuarfiit, peqqinnissaqarfiit, isumaginnittoqarfiit, politiit, politikerit, inuillu nammineq kajumissutsiminnik suliaqartut suleqatigiinnerat nukittorsartariaqarparput, taamaalilluni meeqqat siusinnerusukkut maluginiarneqarlutillu ikiorneqarsinnaaniassammata.

Siumumut anguniagaq ersarippoq: Meeqqat ikinnerusariaqarput angerlarsimaffinni imigassamik atornerluiffiusuni, nakuuserfiusuni sumiginnarneqarfiusunilu peroriartortut. Ilaqutariit amerlanerusut ajornartorsiutit annertusiartulerneranni ikiorneqarnissamut, katsorsarneqarnissamut tapersorneqarnissamullu periarfissaqartariaqarput. Meeqqallu amerlanerusut toqqissisimasumik, aalajaatsumik siunissamullu neriuteqarlutik peroriartorsinnaasariaqarput.

Siumumit Inatsisartuni oqallisissiamut pingaarutilimmut qujalluta oqallinnissamut qilanaarpugut.

Erik Jensen, Siumut